

PEČOVAT O PŘÍRODU A KRAJINU POTŘEBUJEME PLOŠNĚ A SPOLEČNĚ

EVA VOLFOVÁ

Mgr. EVA VOLFOVÁ

V současnosti pracuje jako náměstkyně na Ministerstvu životního prostředí. Pracovala jako poradkyně náměstka pro životní prostředí na Krajském úřadě Plzeňského kraje. Zabývala se posuzováním vlivů záměrů a koncepcí na Naturu 2000 a biologickým hodnocením. Je soudní znalkyní v oboru ochrana přírody. Zapojila se do přípravy a vyhlášení soustavy Natura 2000 ve fázi mapování biotopů, odborných návrhů lokalit a přípravy a obhajoby stínového seznamu na biogeografických seminářích. Zpracovávala metodické materiály pro naturové hodnocení. Je členkou nevládních organizací: Spolek Ametyst, České botanické společnosti, České společnosti ornitologické.

Lidé mají zdejší krajinu rádi. Bohužel vidíme, jak je čím dál více zastavěná, mnohde vyschlá a pustá. Smrkové monokultury plošně hynou, rybníky jsou špinavé a louky zarostlé kopřivami. Chtěli bychom stav krajiny zlepšovat, vracet vodu, zachraňovat biodiverzitu, ale i stavět sluneční a větrné elektrárny. Zemědělci chtějí hospodařit. Všechny tyto potřeby se musí poskládat v jednom fyzickém prostoru. Odborníci se shodují, že chybí sdílená představa krajiny, již dlouho volají po jejím vytvoření. Pokusím se v tomto článku prozkoumat některé cesty **k hledání vize krajiny**. Volně navazuji na článek Opravovat krajinu (Volfová 2022a), který byl o vizi pro ochranu přírody.

PŘÍRODA – NATURA

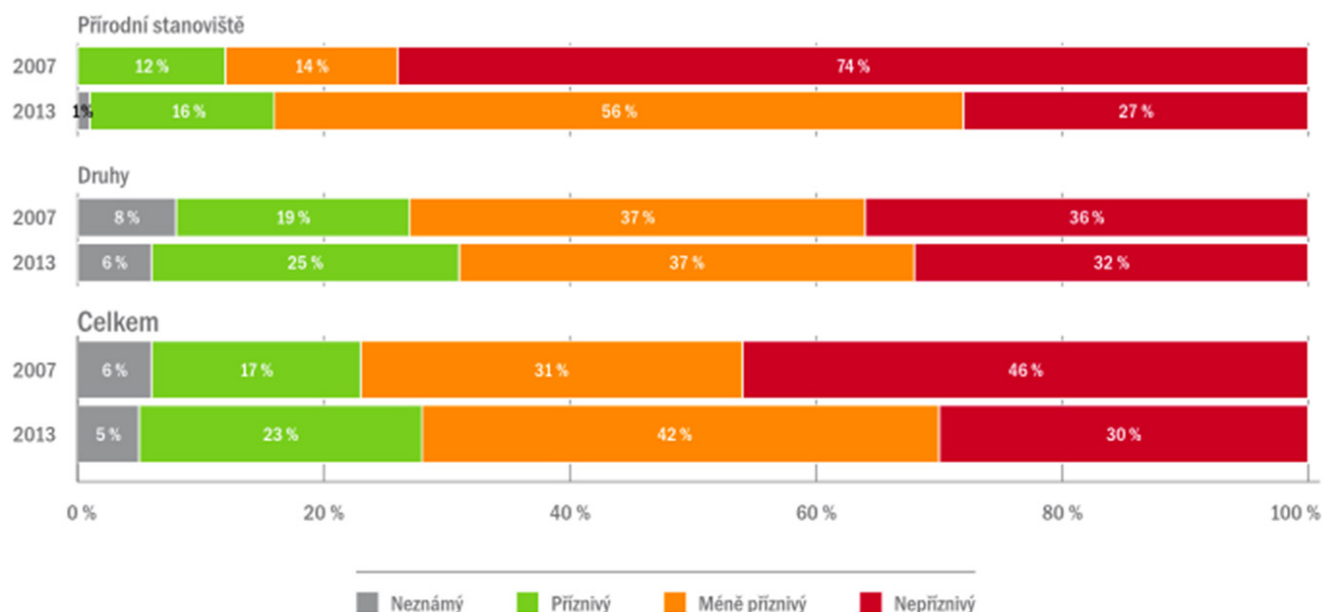
Pokud si mám totiž představovat svoji vizi krajiny, musím začít od přírodních částí, následně pak přejít k obhospodařovanému a městskému prostředí.

O co se v krajině mohu opřít a věřím tomu, je Natura 2000. Odborný rámec Nature se během třiceti let směrnice o stanovištích osvědčil. Umožňuje směřovat a vyhodnocovat péči o biotopy a druhy. Lokality mají jasně definovaný předmět ochrany, je prováděn monitoring a v šestiletém cyklu zhodnocován stav na celostátní úrovni, lokality jsou chráněny před negativními vlivy plánů a projektů. Odborně je Natura 2000 postavena na moderních ekologických poznatcích, procesně je uzavřen logický okruh pro funkční ochranu lokalit. A to i přesto, že zatím některé trpí nedostatkem péče. Během posledních 20 let se v ČR podařilo navrhnout a vyhlásit 1112 evropsky významných lokalit a 41 ptačích oblastí.

Dalším fungujícím nástrojem jsou zvláště chráněná území – velkoplošná (4 národní parky, 26 chráněných krajinných oblastí) i maloplošná (4 155 lokalit). U ZCHÚ také již máme zavedené předměty ochrany i plány

Obr. 1: Zatravněné pole po 10 letech a pohled na jižní Plzeňsko. Foto Eva Volfová

Tab. 1: Zastoupení typů přírodních stanovišť a druhů podle stavu v hodnoticích zprávách 2007 a 2013.

péče, takže se daří o území systematicky pečovat. V části jsou podporovány hlavně přírodní procesy (národní parky, národní přírodní rezervace), v chráněných krajinných oblastech bychom měli nacházet hezkou krajinu a dobré příklady soužití člověka s přírodou. V územích s nižší ochranou je pak aplikována intenzivní zemědělská nebo lesnická praxe, a to na nezanedbatelných rozlohách.

... A BIODIVERZITA

Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, která je součástí Zelené dohody, pomohla blíže zacílit na biodiverzitu. Má prostorově dosti konkrétní cíl, a to aby Natura 2000 spolu s chráněnými územími pokrývala v roce 2030 dohromady 30 % rozlohy EU. Navíc, 10 % rozlohy EU má být pod tzv. striktní (přísnou) ochranou (tedy třetina chráněných území). Do diskuse o tom, jak bude tato přísná ochrana vypadat, letos přispěly dva články v Ochráně přírody (Hofmeister, 2022, Hošek, Storch, 2022). Podle příručky Evropské komise (Anonymus 2022) striktní ochrana neznamená bezzásahovost, ale připouští opatření, směřující k zachování či zlepšení stavu předmětů ochrany, tedy i udržitelné využívání – např. u luk.

Vztah divočiny/bezzásahového/konzervačního způsobu ochrany přírody na jedné straně a vnímání potřeby lidských zásahů/managementu lokalit na straně druhé je dynamický, v čase se obliba přelévá

z jednoho na druhé. Z poslední doby je důležitým přínosem do diskuse analýza typů přírodních stanovišť a zjištění, že k hlavním důvodům jejich ohrožení patří zarůstání, přirozená sukcese, upuštění od pastvy (Chytrý et al., 2020). I biodiverzita lesních typů přírodních stanovišť je na lidských zásazích závislá více, než jsme si dříve mysleli. Většina biotopů zkrátka vyžaduje aktivní péči, a to včetně adaptačních opatření, popřípadě likvidace invazních druhů (Hošek, Storch, 2022).

K vyjasnění uplatnění divočiny a managementu v jednotlivých územích máme ještě dlouhou cestu. Stejně tak k naplňování cílů strategie do roku 2030. Obojí ale může významně přispět k formulování vize, jakou přírodu a krajinu vlastně chceme mít i na jakých plošných rozlohách se to má odehrávat.

OBNOVA PŘÍRODY – NOVÁ VLNA NADĚJE

„Navzdory našemu dlouhodobému úsilí o ochranu přírody a krajiny pokračuje ztráta biodiverzity a degradace ekosystémů alarmujícím tempem. To poškozuje lidskou společnost, ekonomiku i klima. Zdravé ekosystémy jsou zásadní pro dlouhodobé přežití, zdraví, prosperitu a bezpečnost, které jsou základem pro odolnost krajiny.“ To se píše na začátku návrhu dlouho očekávaného **EU Nature Restoration Law** (nařízení o obnově přírody, dále uváděno zkráceně

jako Restoration Law) vydaného Evropskou komisí 22. června 2022. Je před námi proces projednávání nařízení (během českého předsednictví) a také musíme vymyslet, jak ho nejlépe implementovat. Jedná se o poměrně přelomový dokument, který nám může pomoci představit si přírodu a krajinu v dobrém stavu. Podívejme se, co obsahuje.

Nařízení navazuje na Strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti. Přináší plošně významné zadání pro krajinu. Stanovuje závazné cíle zaměřené na obnovu poškozených ekosystémů, zlepšení stavu chráněných přírodních stanovišť a druhů v EU, obrát nepříznivého trendu u opylovačů, rozšíření ekologického zemědělství a dalších zemědělských postupů šetrných k biologické rozmanitosti, zlepšení zdraví evropských lesů, obnovu vodních toků, ozelenění měst a další. Jde pravděpodobně o jeden z nejvýznamnějších legislativních návrhů EK v oblasti ochrany přírody za posledních 20-30 let (přínejmenším od doby přijetí rámcové směrnice o vodách). Restoration Law je převratné v přiznání, že evropská příroda je silně degradovaná a máme nejen chránit a zlepšovat její zbytky (to bylo již cílem Naturity 2000), ale také je obnovovat na místech, odkud se již vytratily, a to i třeba do měst.

Typy přírodních stanovišť

Nařízení o obnově přírody (Restoration Law) navazuje také na směrnici o stanovištích

a o ptácích, na jejichž základě vznikla Natura 2000. V nařízení je klíčový článek 4, který stanovuje specifické cíle obnovy pro suchozemské, pobřežní a sladkovodní ekosystémy. Pro přírodní stanoviště z přílohy I směrnice o stanovištích je stanoven cíl obnovy jejich příznivého stavu tam, kde tato přírodní stanoviště v takovém stavu nejsou, a to na nejméně 30 % území každé skupiny přírodních stanovišť z přílohy I nařízení v roce 2030, na nejméně 60 % území v roce 2040 a na nejméně 90 % území v roce 2050. Dále tento článek stanoví povinnost vytvoření (znovuzavedení) přírodních stanovišť ve smyslu přílohy I směrnice o stanovištích v místech, kde se tato přírodní stanoviště aktuálně nevyskytují, a to nejméně na 30 % dalšího území potřebného k dosažení tzv. „příznivého referenčního areálu“ definovaného Národním plánem obnovy, tedy minimální rozlohy nezbytné k zajištění dlouhodobé životaschopnosti daného typu přírodního stanoviště a na něj vázaných druhů v přirozeném areálu rozšíření do roku 2030, na

nejméně 60 % této plochy v roce 2040 a na 100 % této plochy v roce 2050. Konečně je tímto ustanovením uložena povinnost zavést a provádět opatření k obnově restreických, pobřežních a sladkovodních biotopů druhů z příloh II, IV a V směrnice o stanovištích v takovém rozsahu, který je nezbytný pro zlepšení kvality a rozlohy těchto biotopů, včetně jejich vytvoření, a ke zlepšení jejich konektivity, dokud nebude dosaženo právě jejich dostatečné kvality a rozlohy. Článek zároveň stanoví povinnost zajistit, aby se stav dotčených přírodních stanovišť a biotopů druhů nezhoršil před obnovou ani po ní. Zkusme si představit, jaký otisk do krajiny by to v příštích desetiletích mohlo přinést. Pro začátek se podívejme na počet typů stanovišť a druhů, které nejsou v příznivém stavu (viz tab. 1). Dále pak na rozlohu jednotlivých typů stanovišť a mapu jejich rozšíření podle skupin (obr. 2). Obnova je cílena na výskyt biotopů ve volné krajině. Díky kvalitním datům ve vrstvě mapování biotopů máme dobrou předsta-

vu, kde tyto výskyty hledat. S ochranou biotopů a druhů ve volné krajině mohou pomoci nástroje obecné ochrany přírody (např. územní systém ekologické stability a významné krajinné prvky), pokud je zmodernizujeme.

Opylovači, pole, města, řeky...

Je přelomové, že nařízení sahá i mimo tradiční území ochrany přírody a zahrnuje také obnovu ekologických funkcí širěji definovaných skupin ekosystémů mimo směrnici o stanovištích, které jsou ale z hlediska ochrany biodiverzity významné (biotopy opylovačů, urbánní či agroekosystémy, lesní společenstva aj.). Zahrnuty jsou i vodní ekosystémy. Jedná se o níže popsané články 6-10.

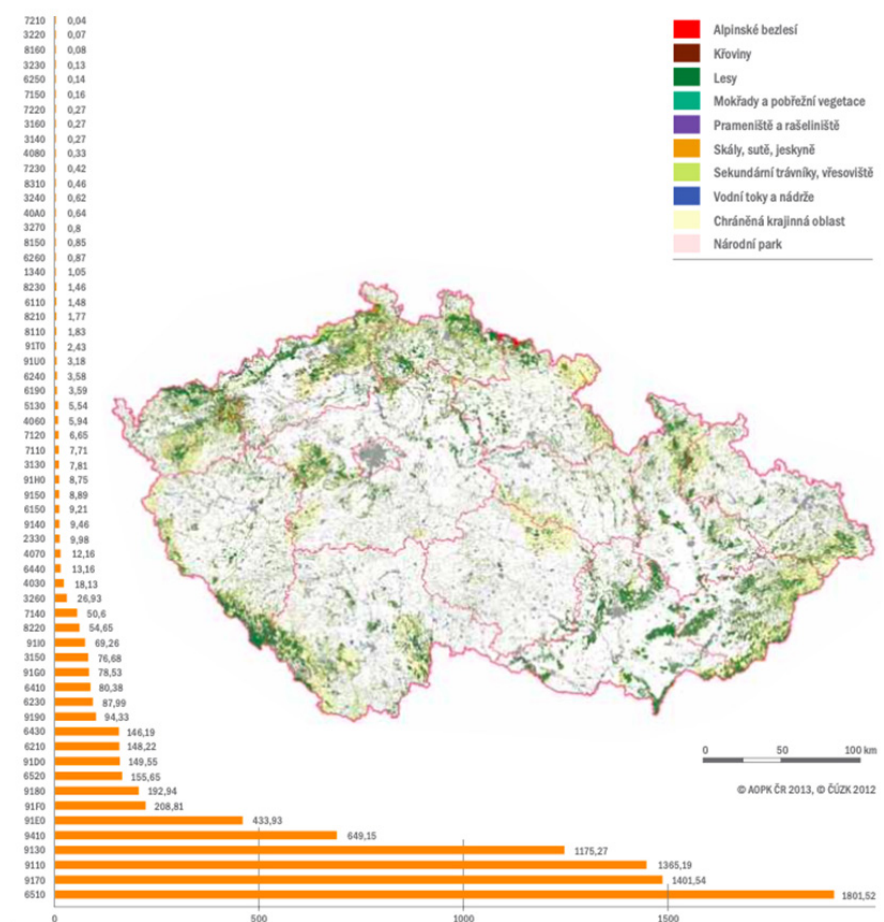
Článek 6 stanoví cíle pro ekosystémy ve městech, obcích a předměstích. Konkrétně se jedná o povinnost „no net loss“ ve vztahu k sídelní zeleni a korunovému zápoji sídelní zeleně v roce 2030 (oproti roku 2021), dále o navýšení celkového podílu sídelní zeleně o 3 % oproti 2021 v roce 2040 a o 5 % v roce 2050 a dále o povinnost zajistit minimálně 10 % korunového zápoje sídelní zeleně a souhrnný nárůst městské zeleně integrované do nové výstavby ve všech městech, obcích a předměstích.

Článek 7 stanoví povinnost inventarizovat a odstranit říční bariéry a přispět tak k obnově migrační prostupnosti řek a cílí k odstranění říčních bariér musí být opatření nezbytná k zajištění funkcí říčních niv vč. těch s cílem zlepšení laterální konektivity vodního toku a právě nivy.

Článek 8 stanoví povinnost zvrátit do roku 2030 úbytek opylovačů a následně dosáhnout rostoucího trendu jejich populací, dokud nebude dosaženo jejich uspokojivé úrovně. Zároveň ustanovení počítá se zavedením monitoringu populací opylovačů.

Pro zlepšení biologické rozmanitosti agroekosystémů a lesních ekosystémů stanoví **články 9 a 10** pro jednotlivé členské státy povinnost dosáhnout rostoucího trendu souboru indikátorů, které jsou významné z hlediska hodnocení biologické rozmanitosti těchto ekosystémů. Tyto indikátory musí být pravidelně monitorovány.

Pro zemědělství se jedná o index motýlů bezlesí, zásobu organického uhlíku v orné půdě, podíl zemědělské půdy s vysoce

Obr. 2: Rozloha jednotlivých typů přírodních stanovišť (v km²) a rozšíření skupin stanovišť v ČR dle vrstvy mapování biotopů (Chobot et al. 2016).

rozmanitými krajinnými prvky (nejméně 10 % v roce 2030). Index ptáků zemědělské krajiny musí dle tohoto ustanovení relativně růst tak, aby jeho hodnota byla na 110 % referenční úrovně v roce 2030, 120 % v roce 2040 a 130 % v roce 2050 ve státech s historicky více negativně ovlivněnými populacemi ptáků zemědělské krajiny (kam spadá dle přílohy V nařízení i Česká republika). Dále je stanovena povinnost zavést a provádět opatření k obnově odvodněných rašelinišť na zemědělské půdě (resp. zemědělsky využívaných rašelinišť). Cílem je opatření realizovat na 30 % těchto ploch do roku 2030, kdy alespoň na čtvrtině těchto ploch bude obnoven vodní režim; 50 % těchto ploch do roku 2040 (vodní režim obnoven na polovině ploch) a 70 % těchto ploch do roku 2050 (vodní režim obnoven na polovině ploch).

Článek 10 obsahuje povinnost zvýšení biodiverzity lesních ekosystémů (nad rámec opatření ve smyslu článku 4) skrze dosažení rostoucího trendu u následujících indikátorů: stojící mrtvé dřevo, ležící mrtvé dřevo, podíl lesů s diverzifikovanou věkovou strukturou, konektivita lesů, index běžných druhů lesního ptactva, zásoba organického uhlíku.

Články 11 a 12 popisují požadavky na přípravu a obsah Národního plánu obnovy ekosystémů členských států (National Restoration Plans).

Dále se nařízení zmiňuje o „go to zonách“ pro obnovitelné zdroje.

Také už vidíte tu budoucí přírodu v roce 2030, 2040, 2050? Také se rozhlížíte, kde všude by se mohly obnovit biotopy a které úseky řek revitalizovat? Restoration Law zkrátka nakreslilo přírodu a krajinu, o které jsme vždycky snili. Potvrdilo nám, že nelze uspět, když taháme za příliš krátký konec provazu. Otázkou je, jak se nám podaří takto ambiciózní proměnu přírody a krajiny realizovat a zda tempo nepříznivých změn není již příliš rychlé...

ADAPTACE NA ZMĚNU KLIMATU

Na potřebu rychlé nápravy krajiny jsme upozorňovali již mnohokrát v minulosti a pocit, že „teď už“ máme ten správný silný nástroj, jsme opakovaně také měli. Od roku 2015 máme Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky. Na ni navazuje národní akční plán adaptace na změnu klimatu z roku 2017. Hlavním cílem je zvýšit připravenost ČR

Obr. 3: Řeka Dyje pod hradem Hardegg, NP Podyjí. Foto Eva Volfová

na změnu klimatu, zmírnit dopady změny klimatu přizpůsobením se této změně v co největší míře, zachovat dobré životní podmínky a uchovat a případně vylepšit hospodářský potenciál pro příští generace. Pozitivní je, že akční plán je zadán a naplňován na meziresortní úrovni. Potřebuje však větší důraz na úrovni vlády a důslednější plnění úkolů. Vidíme v něm vlastně podobné specifické cíle, které má Restoration Law. Například ochranu a obnovu přirozeného vodního režimu v lesích, posílení stability a biologické rozmanitosti agroekosystémů. Zásadní je také zvýšení přirozené retenční schopnosti vodních toků a niv, komplexní revitalizace vodních toků a niv a podpora samovolné renaturace. Kromě řešení příčin je zde několik nástrojů na řešení nepříjemných následků – jako ochrana obyvatelstva, systém včasného varování před mimořádnými událostmi nebo zvýšení ochrany kritické infrastruktury. Mohli bychom se opírat o existující pojem „modrozelená infrastruktura“. Více se vžil pro řešení retence vody ve městech, ale je využitelný i ve volné krajině. Stejně jako v domě máme vodovodní potrubí a blízko domu chceme zeleň, i v krajině je nutná in-

frastruktura zajišťující naše přežití. Asi každému je jasné, že nelze přežít jen v betonových džunglích, v minulosti však panovala představa o dostatečných (nekonečných?) kapacitách přírody a ekosystémových služeb. Zdálo se, že příroda je zkrátka „dost“. To již ale neplatí, na limity jsme již narazili a teď potřebujeme otočit směr a aktivně obnovovat přírodu. Kvantitativní ukazatele nabízí Restoration Law.

DALŠÍ FUNKCE KRAJINY

Krajina zastavěná

Z lidského pohledu je klíčový fyzický prostor pro výstavbu. Podle často uváděných údajů zmizí každý den z krajiny kolem 15 ha půdy neboli 30 fotbalových hřišť, děje se to především vlivem výstavby. Ta mění propustné povrchy na nepropustné jako střechy, beton nebo asfalt. Nenávratně ukrájí kusy krajiny, které ztrácí svoje přirozené funkce. Může pomoci, když místo nepropustných povrchů budou propustné. V sídlech dnes chceme zadržovat dešťovou vodu, která pomáhá ochlazovat prostředí.

Nesmíme zapomenout, že nyní do krajiny potřebujeme umisťovat nové obnovitelné

zdroje energie. Abychom rozumně a udržitelně vyřešili energetické potřeby, je nutné zdroje energie navíc rozmístit co nejrovnoměrněji po celé zemi. Nebude stačit jen dávat solární panely na střechy, jejich rozloha pravděpodobně bude muset být výrazně větší. Na druhou stranu by fotovoltaické ani větrné elektrárny neměly ohrožovat poslední cenná přírodní území. Pro jejich umísťování by tedy měly být přednostně vybírány brownfieldy a jiné již antropogenně ovlivněné plochy.

Krajina produkční

Potřebujeme potraviny i dřevo z lesa. Velká část krajiny je určena na jejich produkci. Je již dlouho spravována intenzivně, s využitím těžké techniky a chemie. V důsledku toho došlo k degradaci půdy, zejména její organické složky, k omezení vsakování vody, jejímu znečištění a dalším problémům. Kromě vysušení krajiny a ohrožení biodiverzity zvýšením chemizace dochází k ohrožení samotné produkční funkce půdy.

V poslední době byl upravován strategický plán zemědělské politiky tak, aby země-

dělství méně ohrožovalo přírodu a krajinu. Díky nově nastaveným ekoschématům by se mělo podařit zase více směřovat zemědělské dotace k péči o krajinu. Snad v dalších letech opravdu vzniknou pásy kolem toků nebo i krajinných prvků a najde se dost motivovaných zemědělců, kteří budou krajinné prvky přímo zakládat a těšit se z pestré strukturované krajiny. Pomohou tak i s obnovou biodiverzity i adaptací na změnu klimatu, při zajištění udržitelné produkce zdravých potravin. Potřebovali bychom podpořit vznik faremních plánů, které vhodně nastaví péči o konkrétní prostor v krajině ze zemědělské i ekologické perspektivy.

Potřebujeme také zásadní změnu přístupu k lesnímu hospodaření k dlouhodobě udržitelným formám zajišťujícím vysokou odolnost krajiny k dopadům klimatické změny i potřeby ochrany biodiverzity. Státní lesy by měly jít v této změně příkladem.

KRAJINNÉ PLÁNOVÁNÍ

Jedná se o spojitě nádoby ... adaptace krajiny na klimatickou změnu, ochrana krajiny proti povodním a suchu, obnova přírody

a návrat biodiverzity souvisí s potřebou zlepšení kvality krajiny jako veřejného prostoru. Je dobré je řešit společně.

Pro celkové uchopení krajiny potřebujeme vizi, která zahrne všechny její funkce. Měli bychom zahájit její meziresortní přípravu, může to být jakási Bílá kniha přírody a krajiny. Nástrojem uspořádání zájmů v území je územní plánování. Krajinné plánování zahrnující cíle nařízení o obnově přírody i adaptace na změnu klimatu by se mělo stát nedílnou součástí územního plánování, a to na úrovni politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje i územních plánů.

JAK? SPOLEČNĚ

Restoration Law začíná slovy: „navzdory dlouhodobému úsilí“. Celá desetiletí je již zřejmé, co je potřeba dělat, přibývá mezinárodních úmluv, strategií, závazků, nástrojů, již delší dobu ale vidíme, že to stále není dost. Náš zákon na ochranu přírody a krajiny za 30 let své existence nebyl nikdy plně realizován, naopak byl postupně oslabován (Svoboda 2022), částečně i odborně zastaral. Pokoušeli jsme se soustředit na dílčí úspěchy ochrany přírody v chráněných územích, ale součástí skutečné změny je přiznat si, že negativní trendy se nepodařilo zvrátit a potřebujeme pomoci.

Pokud máme ještě vůbec mít šanci zastavit pokles biodiverzity (a vrátit vodu do krajiny, být více odolní proti změně klimatu atd.), potřebujeme plošná řešení se zapojením všech aktérů. Ochrana přírody jako obor nemůže sama „zachránit přírodu“ navzdory jejímu všeobecnému ničení. Může nabídnout zkušenosti s udržitelnými postupy, ty však nestačí aplikovat pouze v chráněných územích. Koncept udržitelného využívání krajiny, který je v souladu s ochranou přírody, je na místě i vzhledem k současné prioritě potravinové a energetické bezpečnosti.

Jedním z klíčů k proměně je určitě to, aby nařízení o obnově přírody a spolu s ním i další zmíněné strategie měly jednoznačný meziresortní význam a aktivity byly koordinovány na úrovni celé vlády. Dle programového prohlášení vlády mají tato témata prioritu. Potřebujeme zapojení všech důležitých aktérů, spolupráci na obnově přírody a krajiny. Aby se věci konečně více rozhýbaly, je potřeba je pojmout jinak, projektově, dynamicky, plnit úkoly ve svižném tempu. Samozřejmě pomáhá tlak i dobré

Obr. 4: Tůň v EVL Soutok-Podluží. Foto Eva Volfová

Obr. 5: Blešník úplavičný (*Pulicaria dysenterica*) v NPS Slanisko u Nesytu. Foto Eva Volfová

příklady zdola, zapojení krajů, obcí, ale také byznysu nebo dlouhodobá trpělivá práce nevládních organizací, zapojení veřejnosti. Poslední dobou je potěšující potkávat lidi z různých oborů, kterým leží péče o přírodu na srdci a chtějí v rámci své profese pomáhat, třeba i vykupováním pozemků pro biodiverzitu.

JAKÁ TEDY MÁ BÝT PŘÍRODA A KRAJINA?

Zdravá.

Živá.

Odolná.

Pestrá.

Krásná.

Prostupná.

S širokou nabídkou biotopů v dobrém stavu.

S kvalitní udržitelnou produkcí.

S vhodně umístěnými obnovitelnými zdroji energie.

Ve které se nám dobře žije.

LITERATURA:

Anonymus (2022): Criteria and guidance for protected areas designations. Commission staff working document. European Commission, Brussel.

Fanta J., Petřík P. (eds.) (2014): Povodně a sucho. Krajina jako základ řešení. Sborník příspěvků ze seminářů konaných ve dnech 8. října 2013 a 5. června 2014. Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR, Praha.

Hofmeister J. (2022): Jak převzít svůj díl zodpovědnosti za ochranu biologického dědictví planety? Ochrana přírody 1/2022, Praha.

Hošek M., Storch D. (2022): Odpovědnost přijmeme, ale na základě dat a s rozmyslem. Ochrana přírody 3/2022, Praha.

Chobot K. (ed.) (2016): Druhy a přírodní stanoviště. Hodnotící zprávy o stavu České republiky 2013. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Ministerstvo životního prostředí, Praha.

Chytrý M. (ed.) (2020): Červený seznam biotopů České republiky. – Příroda 41: 1-172.

Svoboda P. (2022): Zákon o ochraně přírody a krajiny po 30 letech: zmlácený mrzák v ringu se stavební lobby. Ekolist.
<https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/petr-svoboda-zakon-o-ochrane-prirody-a-krajiny-po-30-letech-zmlaceny-mrzak-v-ringu-se-stavebni-lobby>

Volfová (2022a): Opravovat krajinu. Časopis Fórum ochrany přírody 1/2022.
<https://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/opravovat-krajinu>

Volfová (2022b): Natura 2000 pomáhá zachránit řadu lokalit. Jedna příroda.
<https://www.jednapriroda.cz/novinky/natura-2000-pomaha-zachranit-radu-lokalit>

EU Nature Restoration Law:

https://environment.ec.europa.eu/topics/nature-and-biodiversity/nature-restoration-law_en